

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย (Research Design)

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross-sectional descriptive design) เพื่อศึกษาภาวะวิตกกังวล และ ภาวะซึมเศร้า และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในผู้ป่วยโรคมะเร็งต่อมน้ำเหลืองซึ่งได้รับยาเคมีบำบัด อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ในคลินิกโลหิตวิทยา แผนกอายุรกรรมเฉพาะโรคผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

ลักษณะของประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample selection)

ประชากรเป้าหมาย (Target population) คือ ผู้ป่วยโรคมะเร็งต่อมน้ำเหลือง ซึ่งได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ และอยู่ในระหว่างการรักษาด้วยยาเคมีบำบัด ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

ประชากรตัวอย่าง (Samples population) คือ ผู้ป่วยโรคมะเร็งต่อมน้ำเหลือง ซึ่งได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ และอยู่ในระหว่างการรักษาด้วยยาเคมีบำบัด ในคลินิกโลหิตวิทยา แผนกอายุรกรรมเฉพาะโรคผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โดยมีคุณสมบัติคือ เป็นผู้ป่วยที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ไม่มีประวัติความเจ็บป่วยทางจิตเวช และได้รับความยินยอมจากผู้ป่วยในการเข้าร่วมการศึกษาในครั้งนี้

ตัวอย่าง (Samples) คือ ผู้ป่วยโรคมะเร็งต่อมน้ำเหลืองที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งมารับการรักษาด้วยยาเคมีบำบัด ในคลินิกโลหิตวิทยา แผนกอายุรกรรมเฉพาะโรคผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม 2547 เป็นต้นไปทุกคน จนกว่าจะได้ตัวอย่างครบตามจำนวน 162 คน

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size)

สูตร

$$n = \frac{Z^2 pq}{d^2}$$

n	=	จำนวนตัวอย่าง
Z	=	ค่า Z จากตารางเมื่อกำหนด ให้มีระดับความเชื่อมั่น 95% = 1.96
P	=	0.12 ได้จากการสำรวจโดย พิเชษฐ อุดมรัตน์ ⁽⁵⁹⁾
q	=	1-p = 0.88
d	=	ความคลาดเคลื่อนของโอกาสที่จะพบโรค = 0.05

แทนค่าในสูตรจะได้

$$n = \frac{(1.96)^2 (0.12) (0.88)}{(0.05)^2} = 162$$

ดังนั้นกำหนด ขนาดตัวอย่าง เท่ากับ 162 คน

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2547

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 4 ชุด ดังนี้

- ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
- ส่วนที่ 2 แบบสอบถาม Hospital Anxiety and Depression Scale ฉบับภาษาไทย (Thai HADS)
- ส่วนที่ 3 แบบวัดเหตุการณ์ความเครียด (Life Stress Event) ในชีวิต ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา

ส่วนที่4 แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม Personal Resource Questionnaire (PRQ 85)

เครื่องมือดังกล่าวมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อายุ เพศ ศาสนา สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ สัมพันธภาพภายในครอบครัว โรคประจำตัวอื่น ระยะอาการของโรค ความรุนแรงจากความเจ็บปวด อายุที่ได้รับการวินิจฉัย ระยะเวลาที่รับการรักษา จำนวนครั้งที่ได้รับยาเคมีบำบัด อาการสำคัญที่รบกวนก่อนได้รับยาเคมีบำบัด อาการข้างเคียงสำคัญที่เกิดขึ้นจากยาเคมีบำบัด ยาอื่น ๆ ที่ได้รับ การใช้สารเสพติด การรักษาด้วยวิธีการอื่น

ส่วนที่2 แบบสอบถาม Hospital Anxiety and Depression Scale ฉบับภาษาไทย (Thai HADS) เป็นแบบสอบถามที่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์ ธนา นิลชัยโกวิทและคณะ⁽¹⁴⁾ ได้พัฒนามาจาก The HADS โดย Zigmond and Snaith, 1993 (อ้างถึงในนารี พิมพ์บำรุงธรรม)⁽⁶⁰⁾ เพื่อใช้เป็นแบบคัดกรองอาการวิตกกังวลและอาการซึมเศร้าของผู้ป่วยในโรงพยาบาล สามารถแยกอาการป่วยทางจิตเวชออกจากอาการป่วยทางด้านร่างกาย แบบสอบถามนี้จะไม่มีความเกี่ยวข้องกับอาการของการคิดฆ่าตัวตาย ความรู้สึกผิด และอาการสิ้นหวัง แต่จะมีอาการแสดงของภาวะซึมเศร้าที่เกิดจากการรักษาด้วยยา ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่อาการของภาวะซึมเศร้าที่กำหนดไว้ใน DSM – IV แต่เพื่อที่จะแยกอาการทางจิตออกจากอาการป่วยทางด้านร่างกาย โดยข้อคำถามจะเน้นสิ่งที่รบกวนทางด้านอารมณ์มากกว่าอาการทางด้านร่างกาย ซึ่งข้อคำถามจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม เป็นคำถามถึงอาการวิตกกังวลและอาการซึมเศร้า ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 14 ข้อ มีความไว (sensitivity) และความจำเพาะ (specificity) สำหรับอาการวิตกกังวล เท่ากับร้อยละ 100 และ 86.0 ตามลำดับ และมีความไว (sensitivity) และความจำเพาะ (specificity) สำหรับอาการซึมเศร้า เท่ากับร้อยละ 85.71 และร้อยละ 91.3 ตามลำดับ เมื่อใช้ cut-off point ที่คะแนน >11 คะแนนเป็นเกณฑ์ในการตัดสินว่ามีความผิดปกติทางจิตเวช โดย Thai HADS มีความเห็นพ้องกับการวินิจฉัยทางคลินิกคิดเป็นร้อยละ 88.33 สำหรับอาการวิตกกังวล ($P < 0.0001$, kappa = 0.67) และร้อยละ 90 สำหรับอาการซึมเศร้า ($P < 0.0001$, kappa = 0.73) ส่วนค่าความเชื่อถือได้ พบว่าค่าความสอดคล้องภายใน (internal consistency) ของทั้ง 2 sub-scale อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ โดยมีค่า Cronbach's alpha coefficient เท่ากับ 0.8551 สำหรับ anxiety sub-scale และ 0.8259 สำหรับ depression sub-scale

การคิดคะแนน

อาการวิตกกังวล คิดคะแนนข้อคำถามทั้งหมด 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13 รวมกัน

อาการซึมเศร้า คิดคะแนนข้อคู่ทั้งหมด 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14 รวมกัน

การแปลผล ผู้ป่วยที่มีคะแนนรวมของกลุ่มอาการใดมากเกินกว่า 11 แสดงว่าอาจมีความผิดปกติทางจิตเวชในกลุ่มอาการนั้น

ส่วนที่3 แบบวัดเหตุการณ์ความเครียดในชีวิต (Life Stress Event) เป็นแบบวัดเหตุการณ์ความเครียดในชีวิตภายใน 1 ปีที่ผ่านมา ซึ่งนำมาจากแบบวัดเหตุการณ์ความเครียดในชีวิตของ สมจิตร์ นครพานิช⁽⁶⁰⁾ สร้างโดยอาศัยแนวทางของ โฮล์ม และ เรย์ และนำมาปรับให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมไทย ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 43 ข้อ แบ่งเหตุการณ์ในชีวิตออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพ 7 ข้อ ด้านครอบครัว 12 ข้อ ด้านเศรษฐกิจ 6 ข้อ ด้านการงาน 10 ข้อ และสังคม 8 ข้อ การกำหนดคะแนนในแต่ละข้อ นั้น นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางการแพทย์และเด็ก สูตินารีแพทย์ การพยาบาลจิตเวช และจิตแพทย์รวม 20 ท่าน กำหนดคะแนนแต่ละข้อด้วยวิธีการของเธอร์สโตรน คือกำหนดคะแนนเป็น 1 ถึง 11 คะแนน เหตุการณ์ที่รุนแรงน้อยที่สุดให้ 1 คะแนน ที่รุนแรงมากขึ้นให้คะแนน 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 หรือ 11 ตามลำดับ นำคะแนนของข้อความที่ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 20 ท่านให้ มาหาค่ามัธยฐาน ค่ามัธยฐานจะเป็นคะแนนความรุนแรงของเหตุการณ์ในชีวิตข้อนั้นๆ และได้หาความเที่ยง โดยนำแบบสัมภาษณ์ชุดเดิมไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิชุดเดิม ให้คะแนนอีกครั้งหนึ่ง แล้วหาค่ามัธยฐานใหม่ นำค่ามัธยฐานแต่ละข้อในแต่ละระยะเวลาทั้งสองครั้งมาหาค่าความเชื่อถือได้ของคะแนนเหตุการณ์ความเครียดในชีวิตเป็น 0.97

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการนับตามจำนวนเหตุการณ์ความเครียดในชีวิต

ส่วนที่4 แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม Personal Resource Questionnaire (PRQ 85)⁽⁶¹⁾ ซึ่งสร้างโดย แบนด์ และ ไวเบิร์ต โดยอาศัยแนวคิดของ ไวส์ ผู้สร้างได้หาความตรงโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์ตรวจสอบ และหาความเชื่อมั่นด้วยวิธี Test – retest ในกลุ่มอายุ 30-37 ปี จำนวน 100 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 ขนาด วรรณพรศิริ นำมาแปลเป็นภาษาไทยโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหาและภาษาที่ใช้ให้เหมาะสมกับคนไทย และนำไปลองใช้กับกลุ่มพยาบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยนครเชียงใหม่ จำนวน 20 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.87 โดยวิธี alpha Cronbach Coefficient แบบวัดการสนับสนุนทางสังคมนี้แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ ด้านความใกล้ชิดสนิทสนม ด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ด้านได้รับการส่งเสริมให้มีการพัฒนา ด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และด้านมีผู้ให้ความช่วยเหลือแนะนำ ประกอบด้วยข้อคำถาม 25 ข้อ เป็นข้อคำถามทางบวก 20 ข้อ และทางลบ 5 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

คำตอบ	ข้อคำถามทางด้านบวก (คะแนน)	ข้อคำถามทางด้านลบ
(คะแนน)		
เห็นด้วยมากที่สุด	7	1
เห็นด้วย	6	2
ค่อนข้างจะเห็นด้วย	5	3
ไม่แน่ใจ	4	4
ค่อนข้างจะไม่เห็นด้วย	3	5
ไม่เห็นด้วย	2	6
ไม่เห็นด้วยมากที่สุด	1	7

การสนับสนุนทางสังคมมีค่าคะแนนระหว่าง 25 – 175 คะแนน แบ่งระดับโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยบวก ลบส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง และถือว่าเป็นช่วงคะแนนระดับกลาง ส่วนคะแนนที่สูงและต่ำกว่าช่วงดังกล่าว ถือเป็นระดับสูงและต่ำตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data collection)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือจากภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสนอผู้อำนวยการโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย และขออนุญาตในการทำวิจัย

2. เมื่อได้รับอนุมัติให้ทำการวิจัย ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้าพยาบาลประจำแผนกอายุรกรรมเฉพาะโรคผู้ป่วยนอก คลินิกโลหิตวิทยา โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เพื่อขอความร่วมมือและชี้แจงรายละเอียด ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทุกวันพุธและวันศุกร์ที่ผู้ป่วยมาพบแพทย์เพื่อรอรับการรักษาด้วยยาเคมีบำบัด โดยทำการเก็บข้อมูลในช่วงเวลาที่ผู้ป่วยจะเข้าพบแพทย์หรือ ในระหว่างรับการรักษาด้วยยาเคมีบำบัด โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ผู้วิจัยแนะนำตนเองกับผู้ป่วย โดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์ และการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากผู้ป่วย โดยจะนำมาวิเคราะห์ในภาพรวม ผู้วิจัยจะใช้รหัสแทนการระบุชื่อ และเก็บข้อมูลของ

แต่ละบุคคลไว้เป็นความลับ และจะเปิดเผยเฉพาะในรูปของการสรุปผลรวมของการวิจัยเท่านั้น จากนั้นขอความร่วมมือผู้ป่วยในการตอบแบบสอบถาม

3.2 ผู้วิจัยอธิบายขั้นตอนในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยแบบสอบถามทั้งหมด 4 ชุด คือ

- 1.แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป จำนวน 18 ข้อ
- 2.แบบสอบถาม Thai HADS จำนวน 14 ข้อ
- 3.แบบวัดเหตุการณ์ความเครียดในชีวิต จำนวน 43 ข้อ และ
- 4.แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม จำนวน 25 ข้อ รวมข้อคำถามทั้งสิ้น 100 ข้อ

ผู้ป่วยจะใช้เวลาในการตอบประมาณ 30 – 45 นาที ในกรณีที่ผู้ป่วยไม่สามารถอ่านหนังสือได้ ผู้วิจัยจะเป็นผู้อ่านแบบสอบถามให้ผู้ป่วยฟังแล้วตอบคำถาม จากนั้นผู้วิจัยจะเป็นผู้ตอบคำถามลงในแบบสอบถามตามคำตอบของผู้ป่วย

3.3 เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนจากผู้ป่วยแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบ ถ้าพบข้อความขาดหายไป ผู้วิจัยจะซักถามผู้ป่วย เพื่อให้ได้ข้อความครบสมบูรณ์ทุกข้อและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นนำมาลงรหัส และตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลอีกครั้ง จึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Science) for Windows Version 10.0 โดยวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

- 1.ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของประชากรตัวอย่าง วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ คำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 2.วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหรือปัจจัยต่างๆที่ศึกษากับระดับภาวะวิตกกังวลและภาวะซึมเศร้าด้วย Chi-square test และ Pearson's Product Moment Correlation Coefficient
- 3.ใช้สถิติ Stepwise Multiple Regression Analysis โดยนำปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับภาวะวิตกกังวล และภาวะซึมเศร้าของผู้ป่วยโรคมะเร็งต่อมน้ำเหลืองมาหาความสัมพันธ์